

Програмне забезпечення фізичного виховання студентської молоді в період незалежності України

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та аналіз останніх досліджень. Інтеграція України в міжнародний освітній простір вимагає від вищої школи активного пошуку шляхів удосконалення системи фізичного виховання студентської молоді, зокрема її програмно-нормативних основ.

Важливим складником програмно-нормативних основ фізичного виховання є наявність державних програм фізичного виховання [1–5], які містять науково обґрунтовані завдання та засоби фізичного виховання, комплекси рухових умінь і навичок для засвоєння щодо конкретного контингенту, переліки відповідних норм та вимог.

Зважаючи на обов'язковість занять фізичною культурою у всіх вищих навчальних закладах, стверджуємо, що однією із ключових проблем формування вітчизняних основ програмно-нормативного забезпечення фізичного виховання є підготовка й упровадження сучасних навчальних програм, які б забезпечували вимоги держави у сфері гармонійного розвитку, фізичного та психічного здоров'я молоді особи [3; 4]. А відтак проблемними залишаються стратегічні питання рівня фізкультурної освіти та фізичної підготовленості студентської молоді, організації фізичного виховання у вищій школі тощо.

Вирішення цього назрілого й стратегічно важливого для держави завдання з розроблення та запровадження навчальних програм із фізичного виховання для студентів вищої школи України неможливе без ґрунтовного історико-методологічного аналізу еволюції програмно-нормативних основ системи фізичного виховання студентів.

Завдання дослідження – проаналізувати зміст, структуру, спрямованість навчальних програм із фізичного виховання для студентів вищих навчальних закладів України періоду незалежності України.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Наше дослідження ґрунтується на вивченні документів та матеріалів центру вищої освіти Міністерства освіти і науки України, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, наукової бібліотеки Волинського національного університету імені Лесі Українки та приватних збережень викладачів і керівників кафедр фізичного виховання.

Ми проаналізували десять програм періоду незалежності України, які були чинними з 1991 р. до 2010 р. (табл. 1).

На початку 90-х років чимало фахівців фізичної культури починає говорити про низький рівень здоров'я студентської молоді. Пострадянський період щодо програмно-нормативного забезпечення фізичного виховання студентів складно аналізувати, оскільки державний компонент програм із фізичного виховання студентської молоді ще тільки розробляється, а більшість вищих навчальних закладів України користуються власними програмами, розробленими на основі загальносоюзної базисної програми з фізичного виховання, прийнятої ще в 1990 р.

У програмах 90-х років мета фізичного виховання студентів набуває нових складників і загалом спрямована на формування всебічно розвиненої особистості, формування фізичної культури студента, збереження й зміцнення здоров'я студентів, підготовку до професійної діяльності майбутніх фахівців.

Сучасні програми з фізичного виховання мають таку будову:

- теоретичний розділ;
- практичний розділ;
- методичний розділ;
- контроль.

**Перелік програм із фізичного виховання студентів,
які діяли в Україні з 1991 р. до 2010 р.**

№ з/п	Назва програми	Рік, автор	Місто
1	Фізична культура: програма для середніх спеціальних навчальних закладів УРСР	1991, І. Г. Ніколенко, О. О. Шевченко	Київ
2	Фізична культура (для студентів усіх спеціальностей): програми технікумів, училищ, коледжів	1992, В. О. Кузнєцов, Ю. І. Тупиця	Київ Проект
3	Фізична культура: програма для вузів України I–II рівнів акредитації	1996, В. В. Столітенко, В. О. Рощенко	Київ
4	Фізичне виховання. Базова навчальна програма для вузів України 3–4 рівнів акредитації	1998	Проект
5	Фізичне виховання. Програма для студентів медучилищ України	1999	Київ
6	Програма для професійно-технічних навчальних закладів. Фізичне виховання	1999, В. О. Рощенко, Я. Т. Гаврих, В. В. Столітенко	Київ
7	Фізичне виховання. Програма та методичні вказівки (для викладачів та студентів)	2001, Б. А. Лєко, М. В. Мандрик	Чернівці Проект
8	Програма з фізичного виховання для груп спортивної спеціалізації з баскетболу (для нефізкультурних ВЗО)	2001, А. І. Драчук	Вінниця
9	Фізичне виховання: комплексна робоча програма для вищих педагогічних навчальних закладів III–IV рівнів акредитації	2001, А. І. Шматкова, Н. Д. Шошура	Київ, Суми Проект
10	Фізичне виховання: навчальна програма для вищих навчальних закладів України III–IV рівнів акредитації	2003, Р. Т. Раєвський, М. О. Третяков	Київ

Навчальний процес із фізичного виховання в програмах 90-х років здійснювався в таких формах: навчальні заняття (теоретичні, методичні, практичні), позанавчальні заняття, виконання індивідуальних завдань, контроль. Загалом можна зробити висновок, що використання таких різноманітних форм у процесі фізичного виховання створює умови для збільшення обсягу активної рухової діяльності студентів, необхідного для нормального функціонування організму та покращення знань із фізичної культури.

У сучасних програмах нового трактування набуває розділ “Успішність”. На відміну від програм післявоєнних років, у яких виділяється тільки залік із фізичного виховання, у сучасних програмах передбачені такі форми оцінки знань, умінь і навичок студентів: залік, диференційований залік, екзамен. А оцінка знань та умінь із предмета “Фізичне виховання” визначається за такими розділами програми: теоретичний, практичний, методичний, професійно-прикладна фізична підготовка.

На відміну від інших програм, у сучасних програмах наводяться чіткі вимоги до оцінки знань, умінь та навичок за вищеперахованими розділами програми з фізичної культури. Окремо виділяються вимоги до студентів усіх навчальних груп, звільнених від занять із фізичної культури, студентів, які займаються в спортивних секціях, вагітних.

Крім підсумкової оцінки з предмета “Фізичне виховання”, виставляється поточна оцінка.

Досить важливим і прогресивним нововведенням є те, що поточну оцінку з фізичної підготовки визначають індивідуальні зрушення у фізичній та технічній підготовці студентів. Приріст показників у фізичній і технічній підготовці й функціональну підготовку студентів слід оцінювати шляхом порівняння з результатами початкового тестування після визначеного тренування з урахуванням індивідуальних можливостей кожного студента. Тестування проводять один раз на два місяці. Початкове тестування проводиться на першому курсі у вересні. Оцінку фізичної підготовленості визначає викладач за встановленою шкалою оцінки індивідуальних зрушень у результатах.

За повторного виконання контрольних нормативів студентами оцінка із фізичної підготовленості виставляється так:

- 5 балів – за значне поліпшення результату;
- 4 бали – за покращення результату;
- 3 бали – за повторення результату.

Оцінка за індивідуальну фізичну підготовку має велике значення, оскільки програма не може ідеально підходити для кожного студента. Вона повинна враховувати індивідуальні особливості кожного студента та підтримувати інтерес до занять фізичною культурою. Саме оцінка за індивідуальну фізичну підготовку може виконати ці завдання. Тому вона має бути передбачена програмою з фізичного виховання й широко використовуватися на практиці поряд з оцінкою за контрольні нормативи.

Щодо розділу “Лікарський контроль та самоконтроль”, то в деяких програмах 90-х років пропонується проведення двохразових лікарських оглядів на початку навчального року й у кінці, а також перед спортивними змаганнями, після перенесених захворювань або після довгої перерви в заняттях фізичними вправами. Така вимога з'явилась у зв'язку з погіршенням здоров'я студентської молоді та необхідністю ретельнішого лікарського контролю за його станом. У програмах указується, що без висновку лікаря про стан здоров'я студентів їх не допускають до практичних занять із фізичного виховання.

На основі даних про стан здоров'я, фізичний розвиток і підготовленість студенти розподіляються для практичних занять за програмою фізичного виховання на три медичні групи – основну, підготовчу, спеціальну і, відповідно, на три навчальні групи – основну навчальну групу, спеціальну медичну групу та групу спортивного вдосконалення.

У сучасних програмах досягнення мети й розв'язання завдань фізичного виховання студентів забезпечуються за допомогою двох взаємопов'язаних і взаємодоповнювальних дидактичних компонентів: обов'язкового базового, що формує основи фізичної культури особистості фахівця відповідного рівня (бакалавр, спеціаліст, магістр), й елективного (варіативного), що спирається на базовий і доповнює його з урахуванням професійної фізичної підготовки, індивідуальних мотивів, інтересів та потреб, стану здоров'я.

Кількість годин, що відводиться на фізичне виховання, у сучасних програмах становить 4 години на тиждень, що на навчальний рік буде складати 140 годин, а за весь період навчання – 560 годин. Загальний обсяг годин залишається на рівні програм минулих років, але при цьому збільшується кількість годин, відведених на теоретичний розділ, із 20 годин до 36 (у середньому) за весь період навчання.

Що стосується практичного розділу сучасних програм, то тут використовувалося два способи його побудови.

Перший спосіб подібний до того, який застосовано в програмі з фізичної культури для ВНЗ 1975 року, і складається з певних видів спорту.

Другий спосіб має виражений оздоровчий характер та спрямований на вдосконалення фізичного розвитку й головних життєво важливих рухових якостей (витривалості, сили, швидкості, гнучкості, спритності).

Для більшості програм цього періоду характерне чітке опрацювання змісту практичного розділу для спеціальних медичних груп.

У сучасних програмах ще більш зростають вимоги щодо виконання контрольних нормативів, порівняно з попередніми програмами (рис. 1).

Уперше в сучасних програмах виділяється розділ “Методична підготовка”. Програма передбачає проведення методичної підготовки як складової частини процесу фізичного виховання студентів протягом усього навчання в університеті у формі теоретичних і практичних занять на всіх навчальних відділеннях.

Методична підготовка покликана реалізувати такі завдання:

- оволодіння прикладними знаннями в процесі занять фізичною культурою й спортом;
- формування в студентів готовності до активного, ініціативного, самостійного використання засобів фізичного виховання для особистого фізичного самовдосконалення, а також для проведення оздоровчої, рекреативної, спортивної та виховної роботи у ВНЗ, за місцем проживання й у сім'ї.

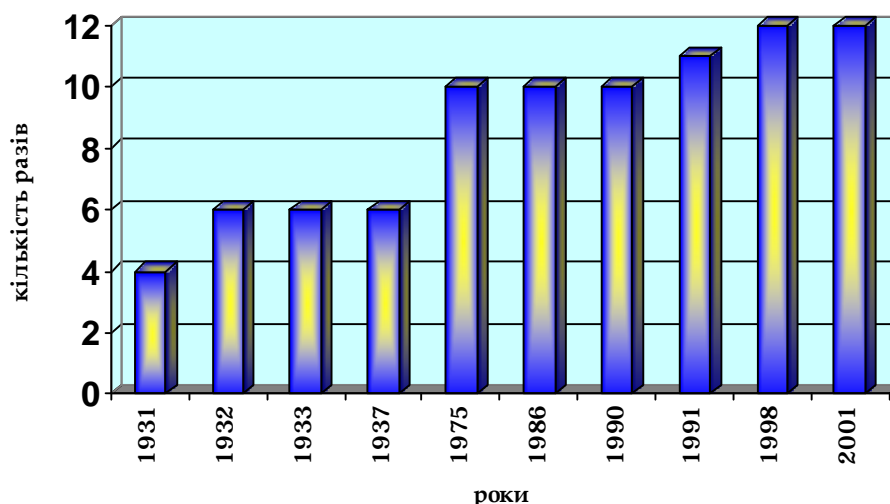

Рис. 1. Динаміка кількісних параметрів нормативу “Підтягування на поперечині” (юнаки) в навчальних програмах із фізичного виховання для студентів

Висновки. У більшості авторських (вузівських) програм пострадянського періоду, які потрапили в коло нашого аналізу, простежується тенденція до збільшення частки вправ оздоровчого характеру. Нового трактування набувають розділи “Планування та облік роботи” та “Залік із фізичного виховання”. У програмах істотно розширюється кількість видів рухової активності для студентів різних груп і різного рівня підготовленості. Уперше з’являються й користуються популярністю шейпінг, стретчінг, спортивні танці, спортивне орієнтування, різні види національних єдиноборств. Розширюються роль та значення професійно-прикладної фізичної підготовки. Для більшості програм характерне чітке опрацювання змісту практичного розділу для спеціальних медичних груп.

Література

1. Козіброцький С. П. Програмно-нормативні основи фізичного виховання студентів (історико-методологічний аналіз) : автореф. на здобуття наук. ступеня канд. фіз. вих. : спец. 24.00.02 “Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / С. П. Козіброцький. – Л., 2002. – 16 с.
2. Вовк В. М. Пути совершенствования физического воспитания студентов / Вовк В. М. – Луганск : Изд-во ВУГУ, 2000. – 176 с.
3. Канішевський С. М. Науково-методичні та організаційні основи фізичного самовдосконалення студентства / Канішевський С. М. – К. : ІЗМН, 1999. – 270 с.
4. Козіброцький С. П. Оцінювання навчальних досягнень студентів на заняттях із фізичного виховання / С. П. Козіброцький // Фізичне виховання, спорт і культура здоров’я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2009. – № 1 (5). – С. 18–21.
5. Шкретій Ю. Реалізація Закону України “Про фізичну культуру і спорт” у навчально-виховній сфері / Ю. Шкретій // Фізичне виховання, спорт і культура здоров’я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – № 1 (9). – С. 27–31.

Анотації

У статті подано історико-методологічний аналіз змісту, структури, спрямованості програмного забезпечення фізичного виховання студентської молоді в період незалежності України та охарактеризовано його специфіку.

Ключові слова: програми, студенти, історико-методологічний аналіз.

Сергей Козиброцкий, Вадим Смолюк, Александр Швай. Програмное обеспечение физического воспитания студенческой молодежи в период независимости Украины. В статье подается историко-методологический анализ содержания, структуры, направленности программного обеспечения физического воспитания студенческой молодежи в период независимости Украины и охарактеризовано его специфику.

Ключевые слова: программы, студенты, историко-методологический анализ.

Serhii Kozybrotskiy, Vadym Smoliuk, Oleksandr Shvai. Software Supplies of Students' Physical Education in the Period of Independence of Ukraine. The historical and methodological analysis of the content, structure and focus of software supplies for students' physical education during the period of Ukraine's independence is depicted in the article and its peculiarities are characterized.

Key words: programmes, students, historical and methodological analysis.